

ΦΩΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 6 του Νοέμβρι 1908 | ΓΡΑΦΕΙΑ: 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 171

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Απολογία.
ΛΑΖ. ΒΕΛΕΛΗΣ. "Ένας σπουδαίος δημοτικιστής ἀληθομνημένος.
Α. Ε. Γράμματα Ξενιτεμένου.
ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ. Κυνήγι ἀγριοπαπιών (μετάφρ. 'Ιντας Γαρτζώνη).
Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά—'Η πρώτη του Βασιλικού.—'Η «Κατοχή» στην 'Αλεξάνδρεια.
ΚΑΛΗΝΥΧΤΑΣ. Νιώσματα.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Έδανθία Χατζή. Λέαντρος Παλαμάς. Ρήγας Γκόλφης.
Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και πράγματα (Το άρθρο του Σταθόπουλου—'Ο κ. Διαγούμης και το Σύνταγμα—'Ο ιεραπόστολος της 'Ιδέας—'Ο Βασιλιάς μας στην 'Αγγλία—Σοφοί γιατροί—Οι δικοί μας στην Ρουσία).
Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τά χείλη σου πού δλο γελᾶν γιά φίλημα ἄς κλειστούνε.
Πῶς τὰ μπουμπούκια λαχταρῶ σέ ρόδα πρὶ ἀνοίχτοῦνε!
Στὸ παρεθύρι μού γελᾶς, στήν πόρτα μὲ πειράξεις.
Στὴν κάμαρή σου ὅταν κλειστείς γιατί κλαίς και στεναίξεις;
Μοῦ πάνε, ψές σὰ διάβζινες τὸν ἔγκρεμό, κυρά μου,
Πῶς ἀπ' τὰ χείλη σου ἄβελα ξέφυγε τὸνομά μου.
Μιά νύχτα τὰ περτάστερα στὰ οὐράνια 'χαν κυνήγι,
'Επαρκαστρίτησες ἐσύ, κ' ἐκεῖθε ἔχετε ξεφύγει.
'Η γειτονιά τὸ φώναζε—ἐγὼ δὲν εἶπα λέξη,—
Πῶς ἐκρυφομιλάχμα ψές νύχτα ὅσο νὰ φέξει.
Τάμμα σοῦ τῶχω ἀπὸ καιρὸ φιλάκι νὰ σοῦ δώσω,
Κάμε καλὸ και βόγη με γιὰ νὰν τὸ ξεπλερώσω.
Μοῦ πάνε, πῶς δὲ μ' ἀγαπᾶς, και πῶς γελᾶς μὲ μένα,
Και τὰ φιλιὰ τί γίνονται πού σοῦχω ἐγὼ κλεμμένα;
Ποῦ νὰ σὲ βρῶ ὀλομόναχη νάρθω νὰ σὲ ρωτήσω,
'Αχι πῶς τὸ δίνεις τὸ φιλι και πῶς τὸ παίρνεις πίσω;
'Η γειτονιά κι' ἄ σὲ θεωρεῖ μὲ κάκικα και μὲ φτονο,
Ζουλέβει τὴν ὁμορφονιά πού ἐγὼ γι' αὐτὴνε λυώνω.
Τὴν ὥρα πού ἐμίσεθα, ἀπ' τὴν κορφοῦλα πέρα,
Χίλια λογάκια σουστειλα μὲ τὴν πνοή τοῦ ἀγέρα.
Σιμά στὴ δάφνη διάβζινες, κ' ἔφυγε τὸ κλωνί της,
Τὴν τόση ὁμορφιά σου νὰ στεφανώσαι ἀτὴ της.
Λιμπίζουμαι τὸ βλέμμα σου πούναι γιὰ μὲ σὰ χᾶδι.
Πούναι γιὰ μὲ σὰν ἄγιο φῶς στὴς ζήσης τὸ σκοτάδι.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΕΝΑΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΗΣ ΑΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ

'Εφαχνα στὸν κατάλογο γιὰ τὴν 'Εκκλησιαστικὴ 'Ιστορία τοῦ κ. Διομήδη Κυριακού, κ' ἔφαχνα στὴν ἀντικρινὴ σελίδα βλέπω τὸ ὄνομα Τιμόθεος Κυριακόπουλος μὲ ἓνα ἔργο πού ἔχει τίτλο «Πραγωγή τῆς Χριστιανικῆς Κατηχήσεως», και παρακάτου ἀπὸου φανερώνει τὸ μεγάλον χρέος, ὁπὸ ἔχει κάθε Χριστιανὸς νὰ εἶναι τέλεια κατηχημένος εἰς τὴν Πίστιν του». 'Η διπλὴ γλώσσα τοῦ τίτλου μοῦκαμε περιέργεια νὰ δώσω μιὰ ματιὰ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον—ἔτσι λοιπὸν γιομῶζω τὸ σκέδιο και σὲ λίγο μοῦ φέρνουν δυὸ τομους μεγαλοτύποιους ἀπὸ 560 σελίδες τυπωμένους στὴ Βενετία στὰ 1759. 'Ο συγγραφεὺς εἶπουν διδάχος και Θεολόγος ἀπὸ τὴ Χιό, ἄλλο ὅμως ἔργο δικό του δὲ φαίνεται νὰ ὑπάρχει.

'Ο Βρετὸς στὴν Νεοελληνικὴ του Φιλολογία, ὡς και ὁ Σάββας στὴ δική του περσότερα ἀπ' ὅσα ἔγραφα ἴσια μὲ τῶρα δὲ λένε γι' αὐτὸν τὸ συγγραφεὺς. 'Οποῖος ὅμως διαβάσει τὸ βιβλίον του θὰ δεῖ ἄμεσως πού τούς τίτλους ὁπὸ ἔχει τοὺς ἀξίζει ἀληθινά. Γραμματισμένος εἶπουν, και πολὺ βαθειά—ἔτι ἐμελέτησε, εἶτε ἑλληνικὸ εἶπουν εἶτε λατινικὸ, τὸ κατὰλαβε τέλεια και τὸ αἰσθάνθηκε. Τὸ βλέπει ἀπὸ τὸν τρόπο πού μεταφράζει τὰ κείμενα ὁπὸ ἀναφέρει και ἀπὸ τὴν ὀλη ὁμιλία. 'Οποῖος λέει τὰ νοήματά του μὲ ξαστερωσύνη θὰ πει πῶς τάχει ἄφρα μὲσα στὸ μυαλό του, και ὁ λόγος τοῦ Κυριακόπουλου εἶναι σὰν ἀντιφεγγιὰ ὁμορφου κορμιού μέσα σὲ γυαλιστερό καθρέφτη. Τὴν ὥρα πού τὸν ἐδιάβαζα δὲ μπόρουνα παρὰ νὰ θυμηθῶ τοὺς λόγους τοῦ Χρυσόστομου πού ζηγοῦσαμε στὴν πρώτη—πιστεύω και στὴ δευτέρη—τοῦ 'Ελληνικοῦ Σχολείου. 'Ο Κυριακόπουλος οὔτε τὴ φήμη οὔτε τὸ ἀξίωμα τοῦ Χρυσόστομου δὲν ἔχει, τὸ ξέρω εἶναι ὅμως φῶς φανερό πού σ' αὐτὸνε τὸ καλὸ ζυμάρι δὲν ἔλειπε, κι' ἄ δὲν ἔγινε ξακουστὸς μὲ ἄ δὲν ἐμεγαλοῦργησε, φταῖνε οἱ περὶ στασες και ἡ σκλαβιά τοῦ 'Εθνους. Στὸν πρόλογό του μᾶς λέει πού ἔργο τῆς λογῆς ὁπὸ καταπιάστηκε αὐτὸς δὲν ἔγινε σὲ καμιά γλώσσα, μὰ μῆτε και οἱ φίλοι του μπόρεσαν νὰ τοῦ ἀναφέρουν ὁμοιο κανένα—ὥστε βλέπουμε πού εἶπουν συγγραφεὺς πρωτότυπος κ' ἐνοούσε νὰ δουλεύει σπουδαῖα. Κρίμα πού δὲν ξέρομε τίποτις ἄλλο γιὰ ἓναν ἄνθρωπο τῆς ἀξίας—ἐλπίζω ὅμως πού ἐτούτη μου ἡ σημείωση θὰ δώσει ἀφορμὴ σὲ κάποια μελέτη, και δὲ θὰ ξαφνιστῶ διόλου ἂν ὁ ἓνας ἢ ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς φιλότιμους νέους πού πῆγαν και σπούδασαν τὰ χερσὶ ἔγραφα στὰ διάφορα μοναστήρια και σχολεῖα τῶν ἑλληνικῶ χωρῶν βγει ὁμπρὸς και μοῦ πει πού τὸ-

νομα τοῦ Κυριακόπουλου βρίσκεται στοὺς κατάλογους ὅπου ἐτυπώθηκαν τὲς τελευταῖες χρονίες και ἐγὼ δὲν εὐτύχησα νὰ τοὺς δῶ.

* * *

'Ο Κυριακόπουλος δὲν εἶπουν μονάχα σοφός, εἶπουν και ἄνθρωπος μὲ χαραχτήρα. 'Όταν ἔγραφε εἶπουν ἡ ἐποχὴ τῶν Μαυροκορδατιῶν τῆς Μολδοβλαχίας, κ' ἓνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Νικόλαος, εἶπουν συγγραφεὺς ὁ ἴδιος και εἶχε κι ἄλλους πού δούλευαν γιὰ λογαριασμό του. 'Ανάμεσα στὰ χερσὶ ἔγραφα τοῦ Μουσείου, ὅπου βρισκόμεαι τούτη τὴ στιγμὴ, εἶναι δυὸ μεταφρασμένες κωμωδίες τοῦ Μολιέρου πού γιναν στὸ Βουκουρέστι, L'Étourdi και Le Cren imarimaigne, και ὅπου μιὰ μέρα θὰ μὲ κάμουν νὰ γράψω κάτι, ἐπειδὴ εἶναι σπουδαῖες γιὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. 'Αν ὁ Κυριακόπουλος ἐδούλευε στὸ Βουκουρέστι, και αὐτὸς, δὲ μπορῶ νὰ τὸ ξέρω ἐμμενε ὅμως ἀνεξάρτητος και μὲ τὴν αὐλή δὲν εἶχε νὰ κάμει τίποτις. Τὸ δείχνει ἡ ἀφιέρωση τοῦ βιβλίου ὅπου εἶναι:

ΤΩ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ
ΓΙΩ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΤΗ ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΣΟΦΙΑ

Μὲ αὐτὸ δὲ λιβανίζει κανένα ἐπίγειο, μὰ μῆτε και προσβάλλει κανένα—δίνει ὅμως μὲ τρόπο ἓνα γερὸ μάθημα σὲ συνάδερφους ὅπου δὲν ἔχωνε τὰ καμώματά τους. Πιστεύω πῶς δὲ θὰ κακοφανεῖ τοῦ ἀναγνώστη νὰ δεῖ ἓνα κομματσούλι αὐτῆς τῆς περιεργῆς ἀφιέρωσης και γι' αὐτὸ ἀσκῶνω ἐδῶ τὲς πρώτες γραμμές (*).

«Γυρεύουσιν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ἐξακουστὸν ὄνομα νὰ ἀφιερῶσουςι τοὺς κόπους και τὰ συγγράμματά των, διὰ νὰ συμβάλλουσιν ἀπὸ αὐτὸ βόθηϊαν, σκέπος και τιμὴν πρὸς αὐτά. Τὸ βιβλίον ὅμως τοῦτο, ΚΥΡΙΕ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΓΙΕ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΣΟΦΙΑ, ὁπὸ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος δούλος σου ταπεινῶς σοῦ ἀφιερῶνω εἶναι τέτοιας λογῆς, ὁπὸ δὲν τοῦ χρειάζεται παρὰ ἀπὸ τὴν Παναγαθότητά σου βοήθεια και παράστασις. 'Επειδὴ και ἐνπρώτοις αὐτὸ, ἔτι καλὸν περιέχει, μεγάλον ἢ μικρόν, ὀλίγον ἢ πολὺ, δὲν εἶναι ἄλλο μόνον δῶρον ἐδικόν σου. 'Όθεν ἐπειδὴ ἐδικόν σου, εἰς ἄλλον δὲν πρέπει νὰ προσφερθεῖ παρὰ εἰς ἐσένα ὁπὸ τὸ ἔδωσας».

Σ' αὐτὸ τὸ δείγμα ἡ γλώσσα εἶναι ἀνάκατη, Μισοβάβαρη, ὅπως τὴν ἔλεγε ὁ ἴδιος—ἡ πρώτη μάλιστα περίοδος εἶναι σωστὴ καθαρεύουσα, και ἡ ἐπιγραφή τῆς ἀφιέρωσης ἀρχαίξει ὀλότεια. Μὴ νομί-

(*) 'Αξίζει νὰ παρατηρηθεῖ ἡ φράση... ἄλλο μόνον ἡ ὀποία βρίσκεται στὸ βιβλίον τοῦ Κυριακόπουλου τόσο συχνὰ ὅσο και ἡ ἰσοδύναμή της ἄλλο.. παρὰ.

ζετε όμως που είτουν τέτοια ή συνήθεια του: αυτός είτουν ενάντιος σ' ένα σύστημα αλαμπουρνέζικο που ποτέ δε θα κάμει ταίρι με την Τέχνη, που χαλνάζει κάθε όμορφη τού λόγου και τον κατανατάει Θεός φυλάξοι. Ός τόσο δίχως να τὸ θέλει ακολουθαί για μία στιγμή τὴ γενική πρόληψη, και μιλώντας πρὸς τὸ Θεάνθρωπο τὸ βρίσκει προπούμενο ν: μεταχειριστεί γλώσσα διαφορετικιά: τὴ γλώσσα τῆς Λειτουργίας που κατ' αὐτὴν τὴ στιγμή δὲ μπορούσε να τὴ λησμονήσει.

Ἄ θέλετε να δείτε τί λογῆς είτουν τὸ γράψιμο τοῦ Κυριακόπουλου, διαβάστε αὐτὰ που μεταφέρνω ἀπὸ τίς σελίδες 1—12 τοῦ δευτέρου τόμου και ὁπῶναι σ' ὄλα και καθ' ὄλα ἀπὸ τὰ καλλίτερα τοῦ βιβλίου. Θὰ βρεῖτε στὴν ἀρχὴ ἀμέσως μιὰ παραβολὴ ὁμοία με αὐτὲς τοῦ Βαγγέλιου.

Συνηθίζουσιν οἱ βασιλεῖς ὅταν στέλνουν τοὺς Ἀποκριτάρους των πρὸς ἄλλα βασιλεία, εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἴδιον τῆς Ἐπιτροπῆς των να τοὺς παραδίδουν ξεχωριστὰ και με μεγαλείτερην σπουδὴν ἐκεῖνα ὅπου περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα πράγματα τοὺς ἐγνοιάζουν. Αὐκρίστου τῶρα τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔστειλε τοὺς Μαθητὰς του διὰ Ἀποστόλους, και Πρόσβεις του εἰς ὄλην τὴν γῆν τί τοὺς ἐπαράδωκεν εἰς πλέον ξεχωριστὸν τρόπον. Μαθητὰδες μου ἀγαπημένοι, τοὺς λέγει «Ὡς καθὼς ἔστειλεν ἐμένα ὁ Πατέρας μου ἔτσι και ἐγὼ στέλνω ἐσᾶς. Πηγαίνετε λοιπόν...—«Τί διὰ να κάμωμεν, Σωτῆρα μας; Νὰ πολεμήσωμεν με τὰ Ἔθνη; να χαλάσωμεν τοὺς Ναοὺς των; Νὰ κατατσακίσωμεν τὰ εἰδωλα; Νὰ κτίσωμεν Ἐκκλησίας; Νὰ στήσωμεν τὸν Σταυρὸν σου; —«Ἀχ... και αὐτὰ ὅλα εἶναι πράγματα ὅπου θέλουν συνακολουθήσει ἀπὸ λόγου των. Ὁ σκοπὸς σας θέλω να εἶναι ἕλος εἰς τὸ να διδασκαλεύετε τὸν κόσμον εἰς τὲς Ἀλήθειες ὅπου ἐγὼ σας ἐδιδασκάλευσα. Πηγαίνετε λοιπόν, διδασκαλεύσατε ὅλα τὰ Ἔθνη». Ἰδοὺ τὸ τέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἰδοὺ ὁ σκοπὸς ἕλος τῆς Ἀποστολῆς και τῆς Προσβείας «Διδασκαλεύσατε ὅλα τὰ Ἔθνη». Ὑστερα ἀφοῦ τὰ διδασκαλεύσατε και τὰ μαθητεύσατε εἰς ὅλες τὲς ἀλήθειες ὅπου εἶναι ἀναγκαῖον να γνωρίσωσι και να μανθάνουσι, τότε τὰ βαπτίσετε, βαπτίζοντες αὐτὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπειτα ἀφοῦ τὰ βαπτίσετε, πάλιν ἀρχίσατε να τὰ διδασκαλεύετε, διὰ να ἡξεύρουσι και να φυλάγουσιν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἐγὼ σας ἐδιδασκάλευσα,

διδασκόντες τους να φυλάγωσι τὰ πάντα ὅσα ἐγὼ σας ἐπρόσταξα». — «Διδασκαλέ μας Ὁρᾶνε, ποῖα χρεῖα τῶσων διδασκαλιῶν; τί ἔφελος τῶσων μαθησέων; διατί τῶσες διδασχῆς; αὐτὲς θέλει δυσκολεύουσι και ἐμποδίσουσι, τὸ ὀλιγότερο θέλει προσμακρύνουσι και ἀργήσουσι τὸν ἐπιθυμισμένον καρπὸν τῆς ὑπηρεσίας μας. Πολλοὶ χοντροὶ εἰς τὸν νοῦν θέλουσι μᾶς δώσουσι μὲ γροικῆσωσιν. Ἄλλοι ἀφοῦ γροικῆσωσι, φερμένοι εἰς τὲς φροντίδες τοῦ κόσμου, εὐθὺς θέλει τὰ ξεχάσουσι. Πολλοὶ ἀνυπόμονοι εἰς τὸ να ἀκούουσι τὰ λόγια μας θέλει ἀποσυρθοῦσιν. Ἄλλοι δυσκολευμένοι ἀπὸ τὲς γῆινες μέριμνες δὲν θέλει εὑρουσι καιρὸν ἀρμόδιον διὰ να συντρέχουσιν εἰς τὲς διδασκαλίας και διδασχῆς μας; και οἱ ἐπιλοιποὶ ἀπὸ ὀκνηρίαν και ἀμέλειαν των κᾶν δὲν θέλουσι μᾶς κοντεύσει.

* * *

Και δίχως να τ' ἀκούσω ἀπὸ τὸν ἴδιον, ὅσα εἶχα διαβάσει ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸ βιβλίον του ἔσωναν για να μορφώσω τὴ γνώμη ὅτι ὁ Κυριακόπουλος ἐνανθίμου αἰῶνα πρὶν ἀπὸ μᾶς, είτουν δημοτικιστῆς πούρος: σας κᾶνω ὅμως να φανταστεῖτε τὴ χαρὰ μου ὅταν, παίρνοντας να διαβάσω τὸν πρόλογον—τὸ πολύτιμον αὐτὸ μέρος καθὲ βιβλίου ὅπου ὁ συγγραφεὺς ἔσολογιέται και μαθαίνεις τόσα μυστικὰ διὰ του ἢ τῆς φαντασίας του ἢ τοῦ τόπου ὅπου ἔξουσε— ἤβρηκα που ὁ Κυριακόπουλος ξετυλίγει. ὀλάκρη θεωρία: για τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας, και φανερώνει ἰδέες ἀπάνου ἀπὸ ὅμοιες και ἀπαράλληλες μ' ἐκεῖνες που σήμερα ἀγωνίζομαστε για αὐτὲς στὴν Ἀθήνα, στὴν Πόλη, στὸ Παρίσι, στὸ Μόναχο, στὸ Βερολίνο, στὸ Λίβερπουλ, στὸ Μάντσεστερ, στὴ Λόντρα και πέρα μακριὰ ἴσια με τὴν Καλοῦττα. Εἶναι και αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τίς ἀτυχίες τῆς ρωμισμένης που δὲν ἔφισαν τὸν κάμπο ἐλέφτερο σ' αὐτὲς τίς ἰδέες να καρπίσουν και να ὀρμάσουν. Στὰ ἐκατὸ πενήντα χρόνια που πέρασαν τὸ ζήτημα θὰ είτουν λυμένο και ἀληθμονημένο, τὰ ρωμισοῦλα θᾶξερν λιγότερους τύπους γραμματικῆς, μὰ ἔχχαν τὰ μυαλά τους γιομάτα στέρια και χῆσιμη μάθηση, ἴσως δὲ και ἡ γνώση δὲ ἔχχουν τόσο λιγιστὴ στὸν τόπο.

Θὰ ἀναφέρω λοιπόν τὰ λόγια τοῦ συγγραφέα, και για να τὰ ἐνοήσει ὁ καθένας θὰ προστέσω μονάχα που κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ στὴ Μολδοβλαχία και ἀλλοῦ θεολόγοι και κοσμικοὶ ἔγραψαν ἢ μιὰ

γλώσσα ὀλότελα ἀρχαιομορφῆ που σοῦ θυμίζει τὰ ἔργα τοῦ Πλουτάρχου και τοῦ Λουκιανῶ ἢ μιὰ γλώσσα που ἀλήθεια δὲν είτουν για τοὺς βαθυ πούδαστους, ὡς τόσο ὅμως ἀπόφευγε με φόβο και τρόμο καθὲ λέξη πουμοιαζε ξένη ἢ χυδαία. Αὐτοὺς λοιπόν εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του ὁ Κυριακόπουλος λέοντας:

Μὴν σοῦ φανῆ ὀλιγότιμον τὸ βιβλίον, ἂν τὸ ἰδῆς εἰς ἀπλήν φράσιν συγγραμμένον. Ἐπειδὴ και κατὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου πρέπει να εἶναι και τὰ μέσα τὰ ὅποια αὐτὸς ἐπιχειρῆζεται διὰ να ρθάση εἰς τὸ τέλος του... Ὁ σκοπὸς μου εἰς τὸ να γράφω ἔσταθη ὄχι διὰ να διδασκαλεύσω τοὺς διδασκαλευμένους, ἢ διὰ να φανῶ διδάσκαλος λόγιος εἰς τοὺς φιλομαθεῖς και να λαμβάνω ἀπὸ αὐτοὺς ἔπαινον και τιμὴν, ἡξεύροντας ἀπὸ τὸν Διάλογον ὅτι «Ὅταν ἐκεῖνος ὅπου διδάσκει γυρεύει ἔπαινος, χαλᾶ τὸν καρπὸν τῶν κόπων του» ἀλλὰ να προβάλλω τὴν δόξαν τοῦ Παναγᾶθου Θεοῦ και να διδασκαλεύσω τοὺς ἀμαθεῖς, ἀπαιδευτοὺς και πλέον ἀπλοὺς χριστιανούς, και να τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὸν χαμῖν και ἀπώλειαν εἰς τὴν ὀποῖαν ἡ ἀμάθεια τοὺς φέρνει. Ὅθεν «πρὸς τοὺς ἀμαθεῖς πρέπει τινὰς να λέγη εὐκόλα, ὄχι ὕψηλά: οὔτε δύσκολα». Διὰ τοῦτο ἂν ἤθελε λαλήσω μὲς ὀβάρβαρη ἢ εἰς ἄλλον πολυσπούδακτον τρόπον ἤθελε δώσω βέβαια εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἑλληνιστῶν, ἀλλὰ ὄχι εἰς τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ. Διατί οἱ ἀπλοὶ και ἀμαθεῖς χριστιανοὶ διὰ τοὺς ὀποῖους κυρίως τὸ ἔγραψα δὲν ἤθελε ὀφεληθεῖσι, και τέτοιαις λογῆς εἶχα χαμῖνον τὸν κόπον μου, και εἰς τὴν τριμερᾶν ὄραν τῆς Κρίσεως ἤθελε δώσω σοικτότατον λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεὸν πὸς ἐδιάφθειρα τὸν πολύτιμον καιρὸν ὅπου αὐτὸς μου ἔδωσε διὰ προσωρηὴν και ματαίαν δόξαν τοῦ κόσμου.

Ἄν ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια βγάλεις τὸ θεολογικὸ νόημα και βάζεις στὴ θέση του τίς πραχτικῆς και ἔθνικῆς ἐγνοιες τῆς ἐποχῆς μας, θὰ ἰδεῖς που ξεφράζουν τρανότατα τίς ἰδέες και τὸν πόνο τοῦ Ψυχᾶρη, τοῦ Πάλλη, τοῦ Φωτιάδη και τῶν ἄλλων κορυφαίων που τοὺς τρομάζει ἡ ἀμάθεια και ἡ κοῦφια φιλοδοξία ὅπου παιδεύουν τὸν τόπο μας σήμερα.

Ἀκούστε ἔπειτα αὐτὸ τὸ ἄλλο που λύνει μιὰ φορὰ για πάντα τὸ πολυκόστο ζήτημα τί γλώσσα μιλοῦσε ὁ γραμματισμένος κόσμος και ἡ ὕψηλὴ κοινωνία στοῖς περασμένους αἰῶνες.

IBAN TOYPIKENEIO

ΚΥΝΗΓΙ ΑΓΡΙΟΠΑΠΠΙΩΝΕ

— Θέλετε, ἀρεντικῶ, να παγαίνουμε στὴ Λυόβη; μὸς λέει μιὰ μέρα ὁ Γερμολᾶης. Θὰ βροῦμε πολλές πάπιες κεί πέρα.

Μόλο που δὲ μὸς παραγουστᾶρει αὐτὸ τὸ κυνήγι, δέχτηκα τὴν πρόταση. Ἡ Λυόβη εἶν' ἓνα σπουδαῖο χωριὸ στὴ στέππα, που τὸ στεφανώνουν ἡ μητρόπολη τῆς ἡ παλαιᾶ και δυὸ μύλοι χτισμένοι στὶς ὄχτες τῆς Ροσσόλας, ποταμοῦ μικροῦ, που τρέχει πλάι στὸ δρόμο και διασκέζει μεγάλους βᾶλτους.

Λίγο παρέκει ἀπὸ τὸ χωριὸ, τὸ ποταμάκι αὐτὸ γίνεται δεξαμενὴ, ὅπου στὸ μέσο οἱ καλαμιές πλέκουνε νησάκια. Ἐκεῖ ζοῦν και πληθαίνουσι ἀγριοπαππιας καθὲ λογῆς. Πετοῦνε σὲ μικρὰ κοπάδια πᾶνυθε ἀπὸ τίς φωλιές τους, που πάντα ὁ ἀέρας

κουνάει και ὁ κυνηγὸς και ὁ πὸς τριπέλης δὲ μπορεί να κρατηθῆ και να μὴ τοὺς ρίξη καμμιὰ τουφεκία περῶντῆς.

Μὰ οἱ πάπιες σὰ φρόνιμα πουλιά δὲν κοντέβουνε ποτὲς τίς ἄκρες και ὁ σκύλος πάλε ποτὲς δὲν ἀποφασίζει να μπῆ στὸ νερὸ ἔνεκα πούχει βούρκο και χόρτα κ' ἔτσι εἶπαμε να γυρέψουμε κανένα πρᾶσι.

Γυρίζοντας στὸ χωριὸ, στὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου, ἀπαντήσαμε ἓνα σκύλο ἀρκετὰ κακομοιρασμένο. Ἐνας κυνηγὸς τὸν ἀκολουθοῦσε με τὸ τουφεκί του στὸν ὄμο σταυρωτὰ.

Τὴ σκυλιὰ μωριστήκανε τὸνα τᾶλλο ὅπως πάντα συνιθίζουσι, και ὁ ἀνθρωπος προχώρεσε σὲ μᾶς, χαιρετῶντᾶς μας με πολλὴν εὐγένεια. Μὸς φάνηκε νέος καμμιὰ εικοσιπενταριά ἴσα με εικοσιῆξη χρόνων. Μαλλικὴ μακριὰ, που τὸ κᾶς (1) εἶχε σκληρᾶνει, κρέμονταν σὲ ξερὲς και μεγάλες πλεξίδες γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, που εἶτανε τυλιγμένο σὲνα μαῦρο μαντήλι σὰ νᾶχε πονόδοντο.

— Μπορῶ να σας περετήσω σὲ τίποτα; μὸς λέει με πολὺ εὐγενικόνε τρόπο, με λένε Βλαδίμηρο

(1) Τὸ κᾶς εἶναι τὸ συχνότερο πιετὸ στὴ Ρουσία, ὁμοιο με τὸ τσάι και τὸ ρακί. Με τὸ κᾶς λουστᾶρουνε οἱ χωριᾶτες και τὰ μαλλιά τους,

και εἶμαι κυνηγὸς σὲ τοῦτα τὰ μέρη. Ἐμαθα πὸς φτάσατε δὴ πέρα και βᾶχα γλήγωρα να σας συναπαντήσω.

— Καλά. Ἐλα μαζί μας, τοῦ ἀπολογηθήκα. Κι ἀμέσως μὸς ἔσφρηγήθηκε τὴν ἱστορία του. Μιὰ φορὰ εἶτανε ντοβρὸν (δούλος) ἔπειτα λευτερώθηκε. Χρημάτισε καποτε καμαριέρης, ἡξερε να γράφη και να διαβαζῆ και καλίστα εἶχε διαβάσει και κάμποσα ρομάντῆς. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι που, ὅπως κι ὄλοι σᾶν και δαῦτον, δὲ δούλεβε και δὲν εἶχε οὔτε μόνόλεφτο. Κι ἀπὸ τὸ μᾶννα τῆς ἐρήμου ἂν ἔλπιζε, δὲ θὰ εἶτανε βέβαια φτωχότερος. Μιλοῦσε ἀργὰ και σοβαρὰ και ἤθελε να φαίνεται νιατεγκέ, πρᾶμα που σ' ἔκανε να ὑποθέσει πὸς εἶχε τὴν ἀξίωση ν' ἀρέση στὶς γυναῖκες και πὸς οἱ κατᾶχτησῆς του εἶταν εὐκόλες, γιατί οἱ κοπέλλες στὴ Ρουσία τρελλαίνουσι για τοὺς ὀμορφους κουβεντιασταδες.

Καθὼς μιλοῦσε, μὸς δωσε να καταλάβω, χωρὶς νᾶν τὸ πολυπᾶ, πὸς εἶτανε δεχτὸς και σὲ πολλοὺς χτηματίες ἀπὸ τὰ περιχωρα, πὸς ἐπαίξε καποτε κι ἀπὸ καμμιὰ παρτίδα πρεφερέντῆς (1) σὲ καμμιὰ οἰκογένεια στὴ χώρα και πὸς γνώριζε καλίστα και πολλὰ πρόσωπα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα.

(1) Παζινίδι πολὺ γνώριμο στὴ Ρουσία.

Γιὰ τοῦτο ἔγραψα εἰς κοινήν καὶ ἀπλήν διάλεκτον εἰς τὴν ὁποίαν λαλοῦσι καὶ οἱ πλέον παιδευμένοι ἄνθρωποι τῆς πολιτείας, ὅταν βούλονται νὰ κάμωσι καὶ τίς πλέον σοβαρὸς δουλείαις.

* * *

Κι ἀμέσως παρεμπρὸς ὁ Κυριακόπουλος μὲς λέει μὲ τί μέθοδον τὸ κατὰφερε, νὰ γράψῃ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ καὶ τίς δυσκολίας πούβηκε σ'αὐτὸν τὸν καινούριον ἀγῶνα. Αὐτὸ μᾶς ζητᾷε γιατί ἡ φόρμα τῆς γλώσσας του δὲν εἶναι ἀκόμα ὅσο πρέπει κανονικὰ καὶ θέλει πάστρημα ἀπὸ πολλὰ νῦ καὶ οἴγματα ὁποῦναι περιττὰ ἢ ἀλλαγὰ σὲ πολλὰ γράμματα πού τ'ἔγραφε ὅπως τὰ βλέπουμε γιὰ τὸ μόνο λόγο πού ἔτσι τῶθελε ἡ ὀρθογραφικὴ παράδοση, ἐνῶ δίχως ἀμφιβολία στὸ διάβασμα καὶ στὴν ὁμιλία ἢ τ'ἔφινε ἄφωνα ὅλως διόλου ἢ τὰ ἐπρόφερον διαφορετικὰ κατὰ πού εἶχαν ἢ μαρμαβῆ τέλεια στὸ στόμα τοῦ ἔθνους ἢ γίνετο καινούριος φτόγγος μὲ τὸ ζετύλιγμα τῶν αἰώνων. Ἀπαράλλαχτα καθὼς οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἰγγλῆζοι γράφουν τόσα πού δὲν τὰ προφέρουν καὶ τόσα πάλι ὅπου ἄλλα βλέπει τὸ μάτι καὶ ἄλλα ἀκούει τ' αὐτί. Τὸν καημένο τὸν πρόμαχό μας! Ἄν ξαναζῶντε, θῆβλεπε μὲ ἀπερίγραπτη εὐχαρίστηση, πῶς ἡ συνεργασία καὶ ἡ πρόθυμη συνεισφορά τῶν συγγραφέων τὰ τελευταῖα δέκα ἢ εἴκοσι χρόνια πέτυχε νὰ νικήσῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ μορφώσῃ ἕνα πλάσμα τρυφερόκαρδο καὶ λυγιστὸ μὲ ὅτι πρὶν ἐλογιζότουσαν πηλὸς ἀσούσιμος καὶ κατηρημένος. Λέει λοιπὸν ὁ συγγραφέας μας:

Καὶ εἰς αὐτὸ ἐγὼ γύρα μεγαλωτάτην δυσκολίαν ἐπειδὴ καὶ ἔστωντας ἡ ἀπλή Διάλεκτος πτωχὴ καὶ ὀλίγη εἰς τοῦ λόγου τῆς, καὶ διὰ τοῦτο γεμάτη ἀπὸ λέξεις βάρβαρες, φράγκικες ἢ Τούρκικες, μὲ ἐφάνηκε πρὸς νὰ ξεφύγω, ὅσον ἐδυνήθηκα, κάθε βαρβαρισμὸν ὅπου δὲν συμφέρει εἰς τὴν ἐδικὴν μας γλῶσσαν καὶ μαζὶ νὰ βαστῶ μακριὰ ἐκεῖνες τὲς ἐλληνικὰς λέξεις τὲς ὁποῖες οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι δὲν τὲς γροικουσι. Μερικὲς φορές καὶ τὰ ἴδια ἐλληνικὰ λόγια ὅπου ἐμετα, εἰρήσθηκα τὰ ἔβαλα διεφθαρμένα, καθὼς κοινῶς διεφθαρμένα τὰ λαλεῖ ὁ λαός, φοβούμενος ὅτι βάζοντάς τα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς τῆς ἐλληνικῆς μήπως καὶ ὁ λαός δὲν τὰ καταλαμβάνει. Ὅστις δοκιμάσῃ νὰ γράψῃ τέτοιας λογῆς ἀπλᾶ ρωμαῖκα θέλει γνωρίσῃ πόσον εἶναι δύσκολον νὰ λαλήσῃ μὲ ὄλην τὴν πρεπούμενην εὐπρέπειαν.

Τὸ πρόσωπό του εἶταν πλούσιον σὲ χαμόγελα. Ὅταν μ' ἀκούγε νὰ μιλάω, τὰ χεῖλια του ἀνοίγονταν ὡς ἕνα χαμόγελο ταπεινοσύνης καὶ σοβαρότης. Δὲ μὲ ἀντιμιλοῦσε, μὰ φαίνονταν ὅτι νῆθελε νὰ πῇ πῶς καὶ αὐτὸς καταλάβαινε τὰ πρᾶγματα, ἀλλὰ μὲ τὸ δίκόν του τρόπο. Ὁ Γερμολάης τοῦ μιλοῦσε στὸν ἐνικό, ἐνῶ ὁ Βλαδίμηρος τοῦ ἀποκρίνονταν τόσο εὐγενικὰ πού κάθε ἄλλος βέβαια θῆλλαξε ὕφος.

— Μὰ τὰ δόντια σὰς πονᾶνε, κἀνὼ στὸ Βλαδίμηρο, κ' ἔχετε κοκκωλωμένο τὸ πρόσωπό σας;

— Εἶναι μιὰ δουλειὰ πού ἔπαθα σὲ κυνήγι, μὲ ἀπολογιῆθηκα. Κάποιος φίλος, κυνηγὸς πρωτόγαλτος, ἔρχεται μιὰ μέρα, μὲ βρίσκει καὶ μὲ λέει: «Μωρ' ἔρεϊς πού θάθελα νὰ ἴδω καὶ ἐγὼ τί θὰ πῇ κυνήγι; Πάμε μαζὶ!»

— Ἐγὼ, καθὼς καταλαβαίνετε, γιὰ νὰ μὴ τὸν κκαφοανίσω, τὸν πῆρα μαζὶ μου ἀφοῦ πρῶτα τοῦ δῶσα ἕνα τουφέκι. Ἀφοῦ περπατήσαμε κάμποσο, ἐγὼ κᾶθησα κάτου ἀπὸ νὰ δέντρο καὶ τοῦ λόγου του βάλθηκε καλὰ καὶ ὠνεὶ νὰ μὲ σημαδέβῃ στὸ πρόσωπο. Τοῦλεγα, τοῦλεγα... Τίποτ' αὐτός. Ὅσο πού φεύγει ἡ τουφεκία παίρνοντάς μαζὶ τῆς κ' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πηγῶνι μου καθὼς καὶ τὸ μικρὸ δάχτυλο τοῦ δεξιῦ μου χεριοῦ.

Φτάσαμε στὴ Λυβὴν. Ὁ Γερμολάης καὶ ὁ Βλα-

Συμβουλεύει ἔπειτα τοὺς Ἑλληνιστάδες μὲ τρόπο γλυκομιλητὸ καὶ πειστικὸ νὰ πάψουν αὐτὸ τὸ γράψιμο τὸ ἀνωφέλεστο σὲ μιὰ γλῶσσα πού ἀφίνει κουφὸ τὸ λαό, καὶ τοὺς λέει:

Τί ὠφελῆ τὸν Χριστιανὸν τὸν ἀμαθῆ νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίον σου ἢ νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκίαν σου ὅταν ἀφοῦ τὴν ἤκουσεν ἐμεινε νηστικός ὠσάν καὶ πρὶν τὴν ἀκούσῃ;... Αὐτὸ λέγω εἰς διὰ νὰ κατηγορήσω κανέναν, μόνον διατὶ ἡ ἀλήθεια μὲ ἀναγκάζει νὰ τὸ εἰπῶ. Ἄν εἰς αὐτὴν σύρω καὶ τὴν γνώμην τῶν Ἑλληνιστῶν, θέλει τὸ ἔχω διὰ μεγάλην μου χαρὰν καὶ παρηγορίαν.

Καὶ ὁ Κυριακόπουλος λοιπὸν ἀγωνίζεται σάν κ' ἐμᾶς γιὰ τὴν Ἀλήθεια, γιὰ τὴν Ἰδέαν ποθυμᾷ νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς ἄλλους τῆς ἐποχῆς του νὰ γράφουν δημοτικὰ γιατί ἔτσι

θέλει δώσουσι καὶ τῆς Διαλέκτου τῆς ἐδικῆς μας περισσύτερη καθαρότητα καὶ εὐπρέπειαν παρὰ ὅπου τὴν σήμερον ἔχει.

Δὲν ἐλπίζει ὅμως καὶ πολὺ νὰ φέρῃ τοὺς ἄλλους στὰ νερά του καὶ προσθέτει ἀμέσως σταθερὰ καὶ ἤσυχα.

Ἄν μὲ ὄλον τοῦτο αὐτοὶ μένουσιν εἰς τὴν πρώτην τους γνώμην ἐγὼ μὲ τὴν εὐχὴν των μένω μὲ τὸν Αὐγουστίνον εἰς τὴν [ἐδικὴν] μου, λέγοντας ὡς εἶπεν αὐτός ὁ Ἅγιος «Καλλίτερον εἶναι νὰ μᾶς κατηγοροῦσιν οἱ γραμματικοὶ παρὰ νὰ μὴ μᾶς ἀγροικουσιν οἱ λαοί».

Στὴν ἑβδομὴν ἀπὸ τίς ὀχτὼ σελίδες πού πιάνει τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας λέει:

Λοιπὸν ὅστις γράφει διὰ τοὺς σοφοὺς φιλομαθεῖς καὶ τελείους σπουδαίους ἄς λαλεῖ μὲ ὑψηλότητα, μὲ σφίαν ἄς ὁμιλῇ ἐλληνικὰ, λατινικὰ, καὶ ὁποῖαν ἄλλην διάλεκτον ἡξεύρει κατὰ πού τοῦ ἀρέσει· ἀλλὰ ἐγὼ ὅπου γράφω διὰ τοὺς ἀπλοὺς καὶ ἀμαθεῖς χριστιανούς πρέπει νὰ ὁμιλῶ μὲ τὴν ἀπλήν διάλεκτον ὅπου αὐτοὶ γροικουσι ὄχι νὰ τοὺς «γαργαλιζῶ τὴν ἀκοὴν (μὲ διαλεκτὰ λόγια) καὶ νὰ τοὺς κάμω νὰ ἀποστρέψωσι τὴν ἀκοὴν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν», ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ τοὺς φωτίσω τὸν νοῦν καὶ νὰ

κουρασμένη φωνή, μὰ δὲν εἶναι περιόνυμο.

— Πῶς;

— Λέω μαθὲς πῶς ἔχει ἕνα σωρὸ τρούπες καὶ πῶς τὸ στουπί, πού τίς βούλωνε, ἔπεσε...

— Καλῶς, τὸ διορθώνουμε! τονὶ ἀντίκοψε ὁ Γερμολάης.

— Ὅπως ὀρίζετε, κἀνεὶ ὁ Σούτσου.

— Τί δουλειὰ κἀνεῖς;

— Εἶμαι ψαράς στὴν ἐπικράτεια.

— Καὶ πῶς γίνετα; καὶ τὸ πριάρι σου εἶναι σὲ τέτοια χάλια;

— Γιατὶ, βλέπετε, δὲν εἶναι ψάρι στὴ δεξιαμενῆ.

— Δὲ μποροῦνε τὰ ψάρια νὰ ζήσουνε στὰ βαλτονιέρια, παρατήρησεν ἀποφθεγματικὰ ὁ κυνηγὸς μου.

— Τρέχα νὰ βρῆς ζύγκι καὶ στουπί, τοῦ κἀνω γῶ.

Ἐφυγε.

— Ἄν δὲν τὸ συλλογίζομαστε, πρόσσετα κοιτάζοντάς τὸ Βλαδίμηρο, θῆχαμε νὰ κἀνομε μιὰ καλὴ βουτιά.

— Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλο, ἀποκρίθηκε ὁ Βλαδίμηρος, πού τὰ θάρρος του μὲ εἶταν πολὺ ὑποπτο, μὰ ἡ δεξιαμενῆ μὲ φαίνεται δὲν εἶναι βαθιά, εἰ;

— Ἐχεις λοιπὸν πριάρι; τοῦ κἀνω.

— Ναῖκα, μὲ ἀπολογιῆται μὲ χαμηλὴ καὶ

τοὺς παρακινήσω τὴν θέλησιν καὶ νὰ τοὺς θερμάνω τὴν καρδίαν... Ἡ δύναμις λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ λόγου πρέπει νὰ λάμψῃ εἰς τὰ συγγράμματα ἐκείνων ὅπου ὁμιλοῦσιν ἢ γράφουσιν διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, καὶ ὄχι ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη τέχνη.

Λόντρα, χυνοῦπορο 1905

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

ΑΠΟ ἘΝΑ ΧΟΡΟ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στὴν Εὐγενικὴ Κυρία Δ. Πετροκόκκινου

Καταμεσὶς στὴ σάλα τῆ φωτολουμένην,
Οἱ χάρες ἀγκαλιάζονται ἀδερφικὰ·
Σὰ νὰ στοχαζοῦνται καὶ οἱ τρεῖς, καὶ ξαφνισμένη
Ἡ καθεμὴ ὀρχεῖται τριγύρω τῆ ματιά.

Παιδοῦλα μᾶσπρη φορεσιά, χεροπιασμένη
Μᾶγορι καστανόμαλλο γλυκομιλῆ·
Παρέκει κορασιά σάν κἀνὶ νὰ προσμένη
Τῆ μελωδία τῶν ὀργάνων ἀγροικῆ.

Κ' ὄπως ἀγνάντια, πρὸς στὴ γῆ ὁ ρυθμὸς κυλάει
Τοῦ πελάγου τὰ κύματα, καὶ μύρα
Μέσ' στὸ περβόλι κἀνε λούλουδο σκορπάει,

Ἔτσι, παιδιῶν κορμάκια στὴ φωτοπλημμύρα
Γοργοσαλεύοντάς μὲ τὸ ρυθμὸν ταιριάζουν,
Καὶ τὰ χεῖλάκια εἶναι σάν ἄνθια πού εὐωδιάζουν.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

Κάποιος εἶπε τοῦ Διογένη ὅτι εἶναι βλάκας· καὶ κείνος τοῦ ἀπάντησε:
— Βλάκας δὲν εἶμαι, μὰ δὲν ἔχω καὶ τὸ ἴδιο μυαλὸ μὲ σένα.

Βλέποντάς ὁ Διογένης τοὺς Μεγαρίτες νὰ χτίζουνε γύρω στὴν πολιτεία τους μεγάλα τειχεὰ τοὺς εἶπε:

— Κακόμοιροι, μὴ νοιάζεστε νὰ εἶναι μεγάλα τὰ τειχεὰ σας, παρὰ κοιτάχτε ποιοὺς θὰ βάλτε ἀπάνου σ' ἀφτά.